

DOI: 10.31548/hspedagog14(4).2023.92-102

УДК 37.015.31:17-057.87:636.09

ФОРМУВАННЯ БІОЕТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ СТУДЕНТІВ - МАЙБУТНІХ ВЕТЕРИНАРІВ: ОГЛЯД ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ

СОПІВНИК І. В., доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри
соціальної роботи та реабілітації

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: sopivnyk_i@nubip.edu.ua

МАРУСЯК В. М., здобувач третього (освітньо-наукового)
ступеня вищої освіти

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: v.marusyak@nubip.edu.ua

Анотація. У статті здійснено аналіз джерельної бази щодо формування біо-етичних поглядів студентів – майбутніх ветеринарів. Пошук джерел здійснено в наукових ресурсах електронної системи Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, станом на 2023 рік. Результати дослідження свідчать, що на сьогодні у вітчизняних наукових джерелах дана проблема висвітлена недостатньо, оскільки наукових праць із формування біоетичних поглядів студентів – майбутніх ветеринарів не виявлено. У той же час у вітчизняній науковій думці розкрито окремі аспекти біоетичної проблематики. У ході пошуку та аналізу наукових праць здійснено класифікацію джерел із проблеми формування біоетичних поглядів за ознакою виду наукової публікації, зокрема монографії, дисертації та автореферати до них, матеріали наукових конференцій та симпозіумів, статті у фахових виданнях. У монографіях і дисертаційних роботах, починаючи із 2007 вітчизняними науковцями розкриваються філософські (Горпенко Г. В., Ніколаєнко Н. В., Рассудіна К. С.), медичні (Кундієв Ю. І., Тернова О. М.), педагогічні (Бак В.Ф., Назарко І. С., Степанюк А. В., Троцька О. С.), богословські (Мельничук П. І.), юридичні (Кашинцева О. Ю., Третьякова В.Г., Триньова Я. О.) аспекти досліджуваної проблеми. Встановлено, що за останні 5 років (2019-2023 рр.) у наукових статтях знайшли своє висвітлення наступні аспекти досліджуваної проблеми: медичні (евтаназія, пандемія COVID-19, репродуктивна медицина, клітинна трансплантація), освітні (формування біоетичної культури майбутнього медичного фахівця, навчальні експерименти з використанням живих організмів), юридичні (правове регулювання діяльності комітетів з питань етики, біоетичні засади міжнародного права), філологічні (біоетична термінологія), філософські (біоетична концепція якості життя), екологічні (біоетичні аспекти методології гідробіологічних досліджень).

Ключові слова: біоетика, біоетичні погляди студентів, майбутні ветеринари, студенти університетів наук про життя, джерельна база науково-педагогічного дослідження

Актуальність (Introduction). В умовах розвитку науково-технічного прогресу та наукових досліджень, тому числі в галузі медико-біологічної науки, перед людством постає ще один виклик та ризик, що пов'язаний із появою нових видів і організмів, внаслідок досягнень генної інженерії, клонування, транс-

плантації, продовження життя та лікування. Саме тому, в умовах сьогодні, при підготовці лікаря ветеринарної медицини важливо не тільки формувати у здобувачів турботу і повагу до усього живого, в тому числі й тварин, дотримуватися етичних норм при огляді, лікуванні, взаємодії із власниками тварин,

але й під час застосування новітніх технологій та у процесі наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Аналіз останніх досліджень свідчить, що у вітчизняній науковій літературі проблема формування біоетичних поглядів майбутніх лікарів ветеринарної медицини висвітлена недостатньо.

Мета статті полягає в аналізі, класифікації та узагальненні результатів вивчення джерельної бази щодо формування біоетичних поглядів студентів – майбутніх ветеринарів.

Методи (Methods). У процесі дослідження застосовано такі методи як: аналіз наукової літератури із проблеми дослідження; класифікація джерел із проблеми формування біоетичних поглядів за ознакою виду наукового джерела (монографії, дисертації та автореферати до них, статті у фахових виданнях, матеріали наукових конференцій та симпозіумів); узагальнення – із метою встановлення ступеня розробки досліджуваної проблеми у науковій літературі.

Методологія дослідження полягала у пошуку та аналізі наукових джерел із означеної проблеми, які є в наявності у наукових ресурсах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, станом на 2023 рік. Пошук наукових джерел здійснювався шляхом пошуку за ключовими словами «біоетика», «біоетичні», «біоетичне», «біотична».

Результати (Results). Результати пошуку свідчать, що станом на 2023 рік є певні вітчизняні наукові доробки щодо висвітлення біоетичної проблематики у науковій літературі.

Аналіз результатів пошуку свідчать, що усі джерела із означеної проблеми доцільно класифікувати за видом наукових публікацій, зокрема: монографії; дисертації та автореферати до них;

статті у фахових виданнях; матеріали наукових конференцій та симпозіумів.

Основними **монографіями**, у яких відображено біоетичну проблематику є:

- «Правове регулювання біоетичних проблем у контексті застосування міжнародних та європейських стандартів» (Третьякова В.Г., 2007) [1];
- «Сучасні проблеми біоетики» (Кундієв Ю. І., 2009) [2];
- «Біо(еко)етичне виховання: теорія і практика» (Троцька О. С., Назарко І. С., Степанюк А. В., 2012) [3];
- «Біоетичні проблеми кримінального права України» (Триньова Я.О., 2014) [4];
- «Інтелектуальна власність і біоетика: аспекти гармонізації» (Кашинцева О. Ю., 2015) [5];
- «Висвітлення тенденції інтеграції природничих наук та етики в змісті біологічної освіти старшокласників» (Бак В. Ф., Данюк М. І., Степанюк А. В., 2015) [6];
- «Біоетика кримінально-правового забезпечення протидії злочинності» (Триньова Я. О., 2019) [7];
- «Цінність людського життя в біоетичному дискурсі: концепції святості і якості життя» (Рассудіна К. С., 2021) [8].

Отже, монографічні дослідження розкривають окремі аспекти біоетичної проблематики в галузях права (Кашинцева О. Ю., Третьякова В.Г., Триньова Я.О.), медицини (Кундієв Ю. І.), освіти (Бак В. Ф., Данюк М. І., Назарко І. С., Степанюк А. В., Троцька О. С.), філософії (Рассудіна К. С.).

За останні роки захищено ряд **дисертацій на здобуття наукового ступеня** із проблем біоетики (див. Табл 1).

Таблиця 1

Дисертаційні роботи вітчизняних науковців із проблем біоетики

№	Автор	Тема дисертаційної роботи	Шифр спеціальності	Рік захисту
1.	Горпенко Г. В. [9]	Методологічна роль біоетики в осмисленні коеволюції суспільства та природи	09.00.09	2007
2.	Тернова О. М. [10]	Науково-методичне обґрунтування впровадження принципів біоетики в професійне навчання та практичну діяльність провізорів і фармацевтів	15.00.01	2010
3.	Ніколаєнко Н. В. [11]	Новітні біотехнологічні практики: філософсько-методологічний аналіз	09.00.09	2010
4.	Мельничук П. І. [12]	Християнство і секуляризм: богословський, моральний та медичний погляд на сучасні питання біоетики	канд. богослов. наук	2012
5.	Бак В. Ф. [13]	Формування біоетичних знань старшокласників у процесі профільного навчання біології	13.00.02	2015
6.	Триньова Я. О. [14]	Теоретичні засади та практика реалізації принципів біоетики в кримінальному праві України	12.00.08	2021

Дисертаційні дослідження з питань біоетики виконані з філософських (Горпенко Г. В., Ніколаєнко Н. В.), медичних (Тернова О. М.), педагогічних (Бак В.Ф.), богословських (Мельничук П. І.), юридичних (Триньова Я. О.) наук.

У контексті нашого дослідження цікавими є тези доповідей та **матеріали наукових конференцій, симпозіумів та конгресів.**

Матеріали III Міжнародного симпозіуму з біоетики, який відбувся у Києві 7 - 8 квітня 2004 року на тему «Глобальна біоетика: сучасні виміри, про-

блеми, рішення» [15] висвітлюють питання: соціоекологічних проблем використання генних біотехнологій; методологію викладання біоетики; біоетичні особливості забруднення атмосферного повітря на території Донбасу та ін.

На V Міжнародному симпозіумі з біоетики (9 - 10 жовтня 2008 р.) «Біоетика науки та технологій: проблеми та рішення» [16] проаналізовано біоетичні проблеми збереження життя, розкрито питання формування світогляду медичних працівників у контексті академічного впровадження біоетики, висвітлено со-

ціально-регулятивний потенціал біоетики в сучасних умовах розвитку науки та технологій тощо.

IV Національний конгрес з біоетики з міжнародною участю (20 - 23 вересня 2010 року, м. Київ) [17] став платформою для обговорення питань: біоетичних проблем захисту людини в наукових дослідженнях; етичних аспектів дослідження лікарських засобів, наномедицини, нанофармакології, нанотехнологій та нанобіотехнологій в Україні; впливу біоетики на суспільну мораль тощо.

Матеріали Другого Всеукраїнського конгресу з медичного права, біоетики і соціальної політики (14 - 15 квіт. 2011 року, м. Київ) [18] містять тези доповідей щодо: організаційно-правових аспектів реформування системи охорони здоров'я України; етичних питань в епідеміологічних дослідженнях лейкемії серед учасників ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи; біоетичних проблем регулювання популяції безпритульних тварин; нормативного регулювання проведення постмаркетингових клінічних досліджень лікарських засобів в Україні тощо.

Найбільш багатогранно розкрито різні аспекти біоетичної проблематики в наукових статтях у фахових виданнях. За останні 5 років у наукових статтях знайшли своє висвітлення наступні аспекти досліджуваної проблеми:

1. Медичні:

- Евтаназія та біоетика: окремі медичні та правові аспекти співвідношення (Данко Д. В., 2019) [19]

- Проблеми біоетики в контексті пандемії COVID-19 (Добряля Н. В., Бухтіарова Т. А., 2020) [20]

- Біоетика та технології репродуктивної медицини (Щербина В. Ю., 2020) [21]

- Біоетичні проблеми в сучасній медицині (Олійник Н. М., 2021) [22]

- Клітинна трансплантація: історія розвитку, біоетичні та правові аспекти, перспективи в лікуванні черепно-мозкової травми (Павлов А. І., Каджая М. В., Готін О. С. 2021) [23]

- Етичний компас медичних рішень під час пандемії COVID-19 (Петрашко Л. П., Мартинюк О. В., 2021) [24]

- Біоетичні аспекти у сучасній кардіохірургії ішемічної хвороби серця (Руденко С. А., Андрущенко Т. А., Гогаєва О. К., Кащенко Ю. В., 2021) [25]

2. Освітні:

- Біоетична освіта – основа формування біоетичної культури майбутнього медичного фахівця (Черчик Н. Л., 2019) [26]

- Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з фізичної терапії на засадах біоетики (Чебан В. І., Чебан Л. Г., 2019) [27]

- Структурування біоетичної освіти: нарощування біоетичного потенціалу, досвід, практики (Губенко Г. В., 2020) [28]

- Експериментальна перевірка ефективності моделі та педагогічних умов формування у майбутніх фельдшерів біоетичної культури (Черчик Н. Л., 2020) [29]

- Навчальні експерименти з використанням живих організмів: біоетичні обґрунтування корекції методик (Прокопович Л. В., Тітова Н. В., 2021) [30]

- Використання методів андрагогіки у процесі удосконалення біоетичної компетентності студентів-медиків у формуванні здорового способу життя (Кметь О. Г., Філіпець Н. Д., Філіпець О. О., Кметь Т. І., Юрнюк С. В., Тимкул Д. М., 2021) [31]

- Аспекти формування біоетичної компетентності майбутніх медичних фахівців (Ліневич К. А., 2023) [32]

3. Юридичні:

- Комплексне правове регулювання діяльності комітетів з питань етики – ефективний інструмент біоетичного контролю допустимості створення

та використання дослідницьких біобанків (Квіт Н. М., 2019) [33]

- Філософія права, семіотика права, правова праксеологія та біоетика: перспективи взаємодії в розробці міжнародно-правових проблем (Кравець В. М., Павлишин О. В., 2019) [34]

- Біоетичні засади міжнародного приватного права (Шуміло О. М., 2021) [35]

4. Управлінські

- Аналіз державної політики реформування системи охорони здоров'я України у забезпеченні права смертельно хворої людини на життя та гідну смерть через призму біоетики (Терешкевич Г. Т., 2019) [36]

5. Філологічні:

- Лексикографічне впорядкування біоетичної термінології (Білоусова Т., 2019) [37]

6. Філософські:

- Біоетична концепція якості життя: критичний аналіз (Рассудіна К. С., 2021) [38]

7. Екологічні:

- Біоетичні аспекти методології гідробіологічних досліджень (Романенко О.В., Груша М. М., 2021) [39]

Висновки і перспективи (Discussion). Отже, результати дослідження свідчать, що на сьогодні у вітчизняних наукових джерелах дана проблема висвітлена недостатньо, оскільки наукових праць із формування біоетичних поглядів студентів – майбутніх ветеринарів не виявлено. У той же час у вітчизняній науковій думці розкрито окремі аспекти біоетичної проблематики. У ході пошуку та аналізу наукових праць здійснено класифікацію джерел із проблеми формування біоетичних поглядів за ознакою виду наукової публікації, зокрема монографії, дисертації та автореферати до них, матеріали наукових конференцій та симпозіумів, статті у фахових виданнях. У монографіях і дисертаційних роботах, починаючи із 2007 вітчизняними науковцями розкриваються філософські (Горпенко Г. В., Ніколаєнко

Н. В., Рассудіна К. С.), медичні (Кундієв Ю. І., Тернова О. М.), педагогічні (Бак В.Ф., Назарко І. С., Степанюк А. В., Троцька О. С.), богословські (Мельничук П. І.), юридичні (Кашинцева О. Ю., Третьякова В.Г., Триньова Я. О.) аспекти досліджуваної проблеми. Встановлено, що за останні 5 років (2019-2023 рр.) у наукових статтях знайшли своє висвітлення наступні аспекти досліджуваної проблеми: медичні (евтаназія, пандемія COVID-19, репродуктивна медицина, клітинна трансплантація), освітні (формування біоетичної культури майбутнього медичного фахівця, навчальні експерименти з використанням живих організмів), юридичні (правове регулювання діяльності комітетів з питань етики, біоетичні засади міжнародного права), філологічні (біоетична термінологія), філософські (біоетична концепція якості життя), екологічні (біоетичні аспекти методології гідробіологічних досліджень).

Список використаних джерел

1. Третьякова В. Г. Правове регулювання біоетичних проблем у контексті застосування міжнародних та європейських стандартів: монографія. Київ: Парламентське видавництво, 2007. 304 с.

2. Сучасні проблеми біоетики / ред.: Ю. І. Кундієв; Нац. наук. центр з мед.-біотехн. пробл. НАН України. Київ: Академперіодика, 2009. 278 с.

3. Троцька О. С. Біо(еко)етичне виховання: теорія і практика: монографія. Тернопіль: ТНПУ, 2012. 240 с.

4. Триньова Я. О. Біоетичні проблеми кримінального права України: монографія. Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2014. 397 с.

5. Кашинцева О. Ю. Інтелектуальна власність і біоетика: аспекти гармонізації: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2015. 148 с.

6. Бак В. Ф. Висвітлення тенденції інтеграції природничих наук та

етики в змісті біологічної освіти старшокласників: монографія. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. 215 с.

7. Триньова Я. О. Біоетика кримінально-правового забезпечення протидії злочинності: монографія. Харків : Право, 2019. 534 с.

8. Рассудіна К. С. Цінність людського життя в біоетичному дискурсі: концепції святості і якості життя: монографія. Київ: Дух і Літера, 2021. 566 с.

9. Горпенко Г. В. Методологічна роль біоетики в осмисленні коеволюції суспільства та природи: автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.09. Київ, 2007. 19 с.

10. Тернова О. М. Науково-методичне обґрунтування впровадження принципів біоетики в професійне навчання та практичну діяльність провізорів і фармацевтів: автореф. дис. ... канд. фармацев. наук: 15.00.01. Київ, 2010. 22 с.

11. Ніколаєнко Н. В. Новітні біотехнологічні практики: філософсько-методологічний аналіз : автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.09. Київ, 2010. 15 с.

12. Мельничук П. І. Християнство і секуляризм: богословський, моральний та медичний погляд на сучасні питання біоетики: автореф. дис. ... канд. богослов. наук. Київ, 2012. 24 с.

13. Бак В. Ф. Формування біоетичних знань старшокласників у процесі профільного навчання біології: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 Київ, 2015. 19 с.

14. Триньова Я. О. Теоретичні засади та практика реалізації принципів біоетики в кримінальному праві України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2021. 40 с.

15. Глобальна біоетика: сучасні виміри, проблеми, рішення: Матеріали III Міжнар. симпозиуму з біоетики, Україна, Київ, 7 - 8 квіт. 2004 / упоряд.: О. М. Лисенко, С. В. Вековшиніна; Київ. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П. Л. Шупика, Укр. асоц. по біоетиці, Асоц. психіатрів України, Київ. екол.-

культ. центр, Всеукр. благод. фонд "За гідність людини"; Київ: Сфера, 2004. 200 с.

16. Біоетика науки та технологій: проблеми та рішення : матеріали V Міжнар. симп. біоетики, 9 - 10 жовт. 2008 р., Київ / упоряд.: С. В. Пустовіт; Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П. Л. Шупика. Київ: Сфера, 2008. 104 с.

17. IV Національний конгрес з біоетики з міжнародною участю, 20 - 23 верес. 2010 р., Київ / ред.: Б. Є. Патон; НАН України, Нац. акад. мед. наук України. Київ, 2010. 235 с.

18. Другий Всеукраїнський конгрес з медичного права, біоетики і соціальної політики з міжнародною участю: зб. тез доп., 14-15 квіт. 2011 р., Київ / упоряд.: Р. Ю. Гревцова, А. В. Степаненко; Ком. з питань біоетики при Президії НАН України, Акад. адвокатури України, ВГО "Укр. мед.-прав. асоціація", ВГО "Укр. лікар. т-во", БО "Інформ. центр з біоетики"; Київ, 2011. 129 с.

19. Данко Д. В. Евтаназія та біоетика: окремі медичні та правові аспекти співвідношення. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право . 2019. Вип. 55(1). С. 73-77.

20. Добреля Н. В. Проблеми біоетики в контексті пандемії COVID-19: (огляд). Фармакологія та лікар. токсикологія. 2020. 14, № 3. С. 159-165.

21. Shcherbyna V. Yu. Bioethics and technologies of reproductive medicine. Biotechnologia Acta. 2020. 13, № 1. С. 5-14.

22. Олійник Н. М. Біоетичні проблеми в сучасній медицині. Проблеми безперервної медичної освіти та науки. 2021. № 3-4. С. 33-36.

23. Павлов А. І. Клітинна трансплантація: історія розвитку, біоетичні та правові аспекти, перспективи в лікуванні черепно-мозкової травми. Ukrainian neurosurgical journal. 2021. Т. 27, № 3. С. 17-24.

24. Петрашко Л. П. Етичний компас медичних рішень під час пандемії COVID-19. Український соціум. 2021. № 2. С. 9-25.

25. Руденко С. А. Біоетичні аспекти у сучасній кардіохірургії ішемічної хвороби серця. Український журнал серцево-судинної хірургії. 2021. № 4. С. 99-103.

26. Черчик Н. Л. Біоетична освіта – основа формування біоетичної культури майбутнього медичного фахівця. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2019. Вип. 53. С. 114-118.

27. Чебан В. І. Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з фізичної терапії на засадах біоетики. Україна. Здоров'я нації. 2019. № 2. С. 124-129.

28. Губенко Г. В. Структурування біоетичної освіти: нарощування біоетичного потенціалу, досвід, практики. Філософія освіти. 2020. № 26(2). С. 109-120.

29. Черчик Н. Л. Експериментальна перевірка ефективності моделі та педагогічних умов формування у майбутніх фельдшерів біоетичної культури. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2020. Вип. 56. С. 261-269.

30. Прокопович Л. В. Навчальні експерименти з використанням живих організмів: біоетичні обґрунтування корекції методик. Філософія освіти. 2021. № 27(2). С. 88-98.

31. Кметь О. Г. Використання методів андрагогіки у процесі удосконалення біоетичної компетентності студентів-медиків у формуванні здорового способу життя. Буковинський медичний вісник. 2021. Т. 25, № 3. С. 161-165.

32. Ліневич К. А. Аспекти формування біоетичної компетентності майбутніх медичних фахівців. Health & Education. 2023. Вип. 3. С. 143-148.

33. Квіт Н. М. Комплексне правове регулювання діяльності комітетів з питань етики – ефективний інструмент біоетичного контролю допустимості створення та використання дослідницьких біобанків. Право і суспільство. 2019. № 4. С. 78-83.

34. Кравець В. М. Філософія права, семіотика права, правова праксеологія та біоетика: перспективи взаємодії в розробці міжнародно-правових проблем. Філософські та методологічні проблеми права. 2019. № 2. С. 124-126.

35. Шуміло О. М. Біоетичні застави міжнародного приватного права. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2021. № 2. С. 571-576.

36. Терешкевич Г. Т. Аналіз державної політики реформування системи охорони здоров'я України у забезпеченні права смертельно хворої людини на життя та гідну смерть через призму біоетики. Держава та регіони. 2019. № 4. С. 192-206.

37. Білоусова Т. Лексикографічне впорядкування біоетичної термінології. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2019. Вип. 49. С. 76-78.

38. Рассудіна К. С. Біоетична концепція якості життя: критичний аналіз. Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство. 2021. Т. 7. С. 71-77.

39. Романенко О. В. Біоетичні аспекти методології гідробіологічних досліджень. Екологічні науки. 2021. № 6. С. 91-95.

References

1. Tretiakova, V. H. (2007). Pravove rehuliuvannia bioetychnykh problem u konteksti zastosuvannia mizhnarodnykh ta yevropeiskykh standartiv: monohrafiia [Legal regulation

of bioethical problems in the context of the application of international and European standards]. Kyiv: Parlamentske vydavnytstvo.

2. Kundiiiev, Yu. I. (Red.). (2009). Suchasni problemy bioetyky [Modern problems of bioethics]. Kyiv: Akademperiodyka.

3. Trotska, O. S. (2012). Bio(eko)etychne vykhovannia: teoriia i praktyka: monohrafiia [Bio(eco)ethical education: theory and practice]. Ternopil: TNPU.

4. Trynova, Ya. O. (2014). Bioetychni problemy kryminalnoho prava Ukrainy: monohrafiia [Bioethical problems of the criminal law of Ukraine]. Kyiv: Nats. akad. prokuratury Ukrainy.

5. Kashyntseva, O. Yu. (2015). Intelktualna vlasnist i bioetyka: aspekty harmonizatsii: monohrafiia [Intellectual property and bioethics: aspects of harmonization]. Kyiv: Interservis.

6. Bak, V. F. (2015). Vysvitlennia tendentsii intehtatsii pryrodnychkh nauk ta etyky v zmisti biolohichnoi osvity starshoklasnykiv: monohrafiia [Highlighting the trend of integration of natural sciences and ethics in the content of biological education of high school students]. Ternopil: TNPU im. V. Hnatiuka.

7. Trynova, Ya. O. (2019). Bioetyka kryminalno-pravovoho zabezpechennia protydii zlochynnosti: monohrafiia [Bioethics of criminal law enforcement against crime]. Kharkiv: Pravo.

8. Rassudina, K. S. (2021). Tsinnist liudskoho zhyttia v bioetychnomu dyskursi: kontseptsii sviatosti i yakosti zhyttia: monohrafiia [The value of human life in bioethical discourse: concepts of sanctity and quality of life]. Kyiv: Dukh i Litera.

9. Horpenko, H. V. (2007). Metodolohichna rol bioetyky v osmyslenni koevoliutsii suspilstva ta pryrody [The methodological role of bioethics in under-

standing the coevolution of society and nature]: avtoref. dys... kand. filosof. nauk: 09.00.09. Kyiv.

10. Ternova, O. M. (2010). Naukovo-metodychne obhruntuvannia vprovadzhennia pryntsyviv bioetyky v profesiine navchannia ta praktychnu diialnist provizoriv i farmatsevtiv [Scientific and methodological justification of the implementation of bioethics principles in professional training and practical activities of pharmacists and pharmacists]: avtoref. dys. ... kand. farmats. nauk: 15.00.01. Kyiv.

11. Nikolaienko, N. V. (2010). Novitni biotekhnolohichni praktyky: filosofsko-metodolohichniy analiz [Latest biotechnological practices: philosophical and methodological analysis]: avtoref. dys. ... kand. filosof. nauk : 09.00.09. Kyiv.

12. Melnychuk, P. I. (2012). Khrystyianstvo i sekuliaryzm: bohoslovskyi, moralnyi ta medychnyi pohliad na suchasni pytannia bioetyky [Christianity and Secularism: Theological, Moral and Medical Perspectives on Contemporary Issues in Bioethics]: avtoref. dys. ... kand. bohoslov. nauk. Kyiv.

13. Bak, V. F. (2015). Formuvannia bioetychnykh znan starshoklasnykiv u protsesi profilnoho navchannia biolohii [Formation of bioethical knowledge of high school students in the process of specialized biology education]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 Kyiv.

14. Trynova, Ya. O. (2021). Teoretychni zasady ta praktyka realizatsii pryntsyviv bioetyky v kryminalnomu pravi Ukrainy [Theoretical foundations and practice of implementing the principles of bioethics in the criminal law of Ukraine]: avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.08. Kyiv.

15. Lysenko, O. M., & Viekovshynina, S. V. (Uporiad.). (2004). Hlobalna bioetyka: suchasni vymiry, problemy, rishennia [Global bioethics: modern dimensions, problems, solutions]: Materialy III Mizhnar. sympoziumu z

bioetyky, Ukraina, Kyiv, 7 - 8 kvit. 2004. Kyiv: Sfera.

16. Pustovit, S. V. (Uporiad.). (2008). Bioetyka nauky ta tekhnolohii: problemy ta rishennia [Bioethics of science and technology: problems and solutions]: materialy V Mizhnar. symp. bioetyky, 9 - 10 zhovt. 2008 r., Kyiv. Kyiv: Sfera.

17. Paton, B. Ye. (Red.). (2010). IV Natsionalnyi konhres z bioetyky z mizhnarodnoiu uchastiu [IV National Congress on Bioethics with international participation], 20 - 23 veres. 2010 r., Kyiv. Kyiv: NAN Ukrainy, Nats. akad. med. nauk Ukrainy.

18. Hrevtsova, R. Yu., & Stepanenko, A. V. (Uporiad.). (2011). Druhyi Vseukrainskyi konhres z medychnoho prava, bioetyky i sotsialnoi polityky z mizhnarodnoiu uchastiu [The Second All-Ukrainian Congress on Medical Law, Bioethics and Social Policy with International Participation]: zb. tez dop., 14-15 kvit. 2011 r., Kyiv. Kyiv: Kom. z pytan bioetyky pry Prezydii NAN Ukrainy, Akad. advokatury Ukrainy, VHO «Ukr. med.-prav. Asotsiatsiia», VHO «Ukr. likar. t-vo», BO «Inform. tsentr z bioetyky».

19. Danko, D. V. (2019). Evtanaziia ta bioetyka: okremi medychni ta pravovi aspekty spivvidnoshennia [Euthanasia and bioethics: separate medical and legal aspects of the relationship]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo, 55(1), 73-77.

20. Dobrelia, N. V. (2020). Problemy bioetyky v konteksti pandemii COVID-19: (ohliad) [Bioethical issues in the context of the COVID-19 pandemic: (review)]. Farmakolohiia ta likar. toksykolohiia, 14(3), 159-165.

21. Shcherbyna, V. Yu. (2020). Bioethics and technologies of reproductive medicine. Biotechnologia Acta, 13(1), 5-14.

22. Oliinyk, N. M. (2021). Bioetychni problemy v suchasni medytsyni [Bioethical problems in modern

medicine]. Problemy bezperervnoi medychnoi osvity ta nauky, № 3-4, 33-36.

23. Pavlov, A. I. (2021). Klitynna transplantatsiia: istoriia rozvytku, bioetychni ta pravovi aspekty, perspektyvy v likuvanni cherepno-mozkovoï travmy [Cell transplantation: development history, bioethical and legal aspects, perspectives in the treatment of craniocerebral trauma]. Ukrainian neurosurgical journal, 27(3), 17-24.

24. Petrashko, L. P. (2021). Etychnyi kompas medychnykh rishen pid chas pandemii COVID-19 [The ethical compass of medical decisions during the COVID-19 pandemic]. Ukrainskyi sotsium, № 2, 9-25.

25. Rudenko, S. A. (2021). Bioetychni aspekty u suchasni kardiokhirurhii ishemichnoi khvoroby sertsia [Bioethical aspects in modern cardiac surgery of ischemic heart disease]. Ukrainskyi zhurnal sertsevo-sudynnoi khirurhii, № 4, 99-103.

26. Cherchyk, N. L. (2019). Bioetychna osvita – osnova formuvannia bioetychnoi kultury maibutnoho medychnoho fakhivtsia [Bioethical education is the basis of the formation of the bioethical culture of the future medical specialist]. Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy, Vyp. 53, 114-118.

27. Cheban, V. I. (2019). Formuvannia profesiinykh kompetentnostei maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoi terapii na zasadakh bioetyky [Formation of professional competences of future specialists in physical therapy on the basis of bioethics]. Ukraina. Zdorovia natsii, № 2, 124-129.

28. Hubenko, H. V. (2020). Strukturuvannia bioetychnoi osvity: naroshchuvannia bioetychnoho potentsialu, dosvid, praktyky [Structuring bioethical education: building bioethical potential, experience, practices]. Filosofiia osvity, № 26(2), 109-120.

© Сопівник І. В., Марусяк В. М.

29. Cherchyk, N. L. (2020). Eksperymentalna perevirka efektyvnosti modeli ta pedahohichnykh umov formuvannia u maibutnikh feldsheriv bioetychnoi kultury [Experimental verification of the effectiveness of the model and pedagogical conditions of formation of bioethical culture in future paramedics]. Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy, Vyp. 56, 261-269.
30. Prokopovych, L. V. (2021). Navchalni eksperymenty z vykorystanniam zhyvykh orhanizmiv: bioetychni obgruntuvannia korektsii metodyk [Educational experiments using living organisms: bioethical justifications for correction of methods]. Filosofiia osvity, № 27(2), 88-98.
31. Kmet, O. H. (2021). Vykorystannia metodiv andrahohiky u protsesi udoskonalennia bioetychnoi kompetentnosti studentiv-medykiv u formuvanni zdorovoho sposobu zhyttia [The use of andragogy methods in the process of improving the bioethical competence of medical students in the formation of a healthy lifestyle]. Bukovynskyi medychnyi visnyk, T. 25, № 3, 161-165.
32. Linievych, K. A. (2023). Aspekty formuvannia bioetychnoi kompetentnosti maibutnikh medychnykh fakhivtsiv [Aspects of formation of bioethical competence of future medical professionals]. Health & Education, Vyp. 3, 143-148.
33. Kvit, N. M. (2019). Kompleksne pravove rehuliuвання діяльності комітетів з питань етики – ефективний інструмент біоетичного контролю допустимості створення та використання дослідницьких біобанків [Complex legal regulation of the activities of ethics committees is an effective tool for bioethical control of the admissibility of the creation and use of research biobanks]. Pravo i suspilstvo, № 4, 78-83.
34. Kravets, V. M. (2019). Filosofiia prava, semiotyka prava, pravova prakseolohiia ta bioetyka: perspektyvy vzaiemodii v rozrobttsi mizhnarodno-pravovykh problem [Philosophy of law, semiotics of law, legal praxeology and bioethics: prospects for interaction in the development of international legal problems]. Filosofski ta metodolohichni problemy prava, № 2, 124-126.
35. Shumilo, O. M. (2021). Bioetychni zasady mizhnarodnoho pryvatnoho prava [Bioethical principles of international private law]. Naukovi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav, № 2, 571-576.
36. Tereshkevych, H. T. (2019). Analiz derzhavnoi polityky reformuvannia systemy okhorony zdorovia Ukrainy u zabezpechenni prava smertelno khvoroї liudyny na zhyttia ta hidnu smert cherez pryzmu bioetyky [Analysis of the state policy of reforming the health care system of Ukraine in ensuring the right of a terminally ill person to life and a dignified death through the prism of bioethics]. Derzhava ta rehiony, № 4, 192-206.
37. Bilousova, T. (2019). Leksykohrafichne vporiadkuvannia bioetychnoi terminolohii [Lexicographic arrangement of bioethical terminology]. Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Filolohichni nauky, Vyp. 49, 76-78.
38. Rassudina, K. S. (2021). Bioetychna kontseptsiiia yakosti zhyttia: krytychnyi analiz [Bioethical concept of quality of life: critical analysis]. Naukovi zapysky NaUKMA. Filosofiia ta relihiieznavstvo, T. 7, 71-77.
39. Romanenko, O. V. (2021). Bioetychni aspekty metodolohii hidrobiolohichnykh doslidzhen [Bioethical aspects of hydrobiological research methodology]. Ekolohichni nauky, № 6, 91-95.

FORMATION OF BIOETHICAL VIEWS OF STUDENTS - FUTURE VETERINARIANS: REVIEW OF A SOURCE DATABASE

Sopivnyk I. V., Marusiak V. M.

Abstract. *The source database for the formation of bioethical views of students - future veterinarians was analyzed at the article. The search for sources is carried out in the scientific resources of the electronic system of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadskyi (2023). The results of the research show that this problem is not sufficiently covered in domestic scientific sources. Thus scientific works on the formation of bioethical views of students - future veterinarians have not been identified. At the same time, some aspects of bioethical issues are revealed in domestic scientific thought. In the course of the search and analysis of scientific works, the sources on the problem of formation of bioethical views were classified according to the type of scientific publication, in particular, monographs, dissertations and abstracts to them, materials of scientific conferences and symposia, articles in specialized professional journals. In monographs and dissertations, since 2007, domestic scientists have revealed philosophical (H. Horpenko, N. Nikolayenko, K. Rassudina), medical (Y.Kundiiev, O.Ternova), pedagogical (V. Bak I. Nazarko, A.V. Stepaniuk, O.Trotska), theological (P.Melnychuk), legal (O.Kashintseva, V.Tretiakova, Ya. Tryniova). O.) aspects of the investigated problem. It has been established that over the last 5 years (2019-2023), the following aspects of the research problem have been covered in scientific articles: medical (euthanasia, the COVID-19 pandemic, reproductive medicine, cellular transplantation), educational (formation of the bioethical culture of the future medical specialist, educational experiments using living organisms), legal (legal regulation of ethics committees, bioethical principles of international law), philological (bioethical terminology), philosophical (bioethical concept of quality of life), ecological and environmental (bioetic aspects of methodology of hydrobiological research).*

Keywords: *bioethics, bioethical views of students, future veterinarians, students of universities of life sciences, source base of scientific and pedagogical research.*